

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ІДЕНТИФІКАЦІЇ РЕФЛЕКСУЮЧОЇ ЛЮДИНИ

Огляд наявних публікацій дозволяє констатувати, що тема ідентичності як актуальна проблема своїми витокami має поширеність, у різних модифікаціях, тези про суспільно-практичну діяльність як основу пізнання. Наприклад, Ч.Тейлор (“Подолання епістемології”) дану обставину презентує обґрунтуванням необхідності замінити поняття “суб’єкт” на “агента”. Реконструюючи у вказаній роботі поступ сучасної філософії від описує поступову відмову філософів від концепту людини зданої мати властивість бути “абсолютно емансипованою”, атомарною, тобто вільною і раціональною по відношенню до природи і суспільства. На відміну від суб’єкта, людина-агент визначається різноманітними залежностями, заангажованістю, стурбованістю нав’язаною соціально-історичними обставинами, певним життєсвітом, мовою, культурою, способом розуміння, концептуальним каркасом, картиною світу та тощо.

Зрозуміло, що ідентифікація людини як агента перетворюється на подію, яка не залежить від персонального зусилля індивіда. За вказаних умов і саме поняття “персональне зусилля” є проблематичним. Не зважаючи на поширеність означеного підходу можна вказати на його самообмеженість, яка полягає у абстрагуванні від об’єкта. Втрата об’єкта демонструє, що поняття “агент” як презентація заангажованої людини самозаперечується неможливістю обмежити надлишкову множину плурально наявних тем, що турбують людей, серед яких можуть бути присутніми несумірні та взаємовиключні прагнення. Прикладом буття суспільства заангажованих людей можна визнати практику творців соціалізму та комунізму, яка скеровувалася категоріями історичного матеріалізму та наукового комунізму таким чином, що об’єктивне існування людей не вписаних у теоретично сформовану картину світу фізично заперечувалося. Принаймні, так звані, червоні кхмери реалізуючи свою заангажовану теорією практику знищили більше 50% населення Кампучії, не маючи у-собі ні розуму, ні честі, ні совісті як чинників для можливого самообмеження (зупинка їх активної діяльності відбулася виключно за допомогою впливу зовнішніх сил, як незалежних від них об’єктивних обставин). Там де починається діяльне існування людина-агента присутнє технічне буття виконавця, що реалізує

відмий план послідовністю дій з передбачуваними наслідками, яке протистоїть рефлексивному та потребує не зупиняючого події суб'єкта, а вправного, уважного, рішучого, вольового виконавця, який не опікується сумнівами. Рефлексія вказаного дозволяє углядіти, що у концепті людина-агент реалізується діяльне відношення до дійсності активної, усвідомлюючої мету активної діяльності людини. За допомогою, так званого, когнітологічного підходу протиставляючи цілеспрямовано діючому агенту людину, яка керується принципом "Я-мислю", отримуємо можливість для обґрунтування усвідомлення неможливості діяти, якщо наслідки дій є незрозумілими та непередбачуваними. Іншими словами, для когнітології відкриття знання про своє незнання "запліднює" мову людини, що мислить виявляючи нею не розриви буття (наприклад Ж.Лакана), а факт самоідентифікації людиною себе як носія проблеми ("вона має сумнів про все окрім факту наявності у неї сумніву" [Декарт]). Тому в акті усвідомлення наявності проблем, задач, питань ми виявляємо людину, яка знає (впізнає) себе як переповнене сумнівами існування, тобто як суб'єкта, що локалізував, зцентрував буття в собі, своїй самосвідомості, оскільки інше демонструє лише об'єктивне, незалежне від нього існування.

Усвідомлена у формі знання про своє незнання об'єктивність дозволяє започаткувати суб'єктивність як визначальну стосовно об'єктивної дійсності подію. Тобто об'єктивність у формі усвідомленої проблеми починає розділяти дійсність класифікуючи її на таку, що має відношення до проблеми та таку, від якої можна абстрагуватися як від другорядного, неістотного. Тут перефразовуючи відому тезу Фіхте ("усі люди, що прагнуть свободи являють єдину людську расу") можна висловити положення – усі, хто знає певну проблему є люди, що здатні зрозуміти один одного, оскільки для них може бути ясним та очевидним зміст певної пропозиції (нею проблема вирішується бажаним чином, або ні).

Знання проблеми є те роз'яснює думку джерело розуміння яке дозволяє з очевидною ясністю усвідомлювати, що одне знання є відповідь на осмислене питання, тобто - істина, а інше – ні. У даному випадку треба визнати, що теза про непрозорість "Я" свідомості людини, якою сьогодні досить часто критикують філософію Декарта, походить від "непрозорості" філософії заангажованої людини-агента. Усвідомлення проблеми у формі здатності рефлексивно повторювати думку (людина здатна пам'ятати яку проблему вирішує як головну) стає суб'єктивною підставою для свідомого пошуку спроб уникнути повторення обставин, що збурили усвідомлення наявності проблеми (здебільшого у випадках пов'язаних з неприємностями).

Наприклад знання про існування законів природи (повторюваного в явищах) часто слугує підставою для активізації зусиль в пошуку можливостей їх обмеження, тоді закони “зобов’язують” розумного діяти неприродно згідно з ідеально сформованим планом (ідеєю, задумом) де один закон неприродно протиставляється іншому зупиняючи небажане природне повторення. Тому мрії, ідеали, плани мають узгоджуватися з бажаннями, а не природою.

Когітологічне обґрунтування усвідомлення незнання як виявлення об’єктивного дозволяє започаткувати концепт суб’єкта, що народжується в акті ідентифікації себе носієм проблеми. Оскільки виявлення проблеми є інтимний акт рефлексуючої людини доведеться визнати, що тут ми маємо справу з ідентифікацією унікального.

Володимир Возняк

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, м. Дрогобич

ТВОРЧИСТЬ У ФОРМАТІ “ПСЕВДО”

Людина *приречена на творчість* – якщо її позбавити можливості *творити*, то вона буде змушена *вितворяти* (рівним чином як людина приречена на свободу, на розвиток – адже деградація є формою розвитку, його “своє інше”, точніше – “своє чуже”, але ж – своє...). На що тільки людина не приречена – і на смерть також. Ось тільки бути людиною вона не приречена. Людині людиною потрібно ставати, й іноді вона так і не стає нею (тобто особистістю як вищою, нормальною формою усвідомленого способу існування та здійснення універсальної субстанції, – не стає, якщо зупиняється у своєму само-становленні, загальмує у тупій гордині – “я вже людина!”. Людина приречена на одвічне “ще ні...”, на певний меканальний стан, проте стояння саме у такому стані і може бути її само-рухом як дійсним розвитком.

Зазвичай творчості як продуктивному процесу протиставляють просту репродукцію, діяльність за схемою, шаблоном, алгоритмом. Дійсно, історичний розподіл праці прирікає більшість людей саме на таку – використовувально-приспосувальну – діяльність, яка суперечить людській природі. Адже подібні функції незмірно краще за людину виконує всіляка “апаратура” (вислів булгаковського Воланда).